

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Володимир ЧАЙКА

доктор педагогічних наук, професор

Юлія ПЕТРИЦА

аспірантка,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ціннісні орієнтири є основою життєвого вибору людини, основою самореалізації особистості. Для того, щоб людина була реалізована, необхідно використовувати власні здібності та знання. Одними із важливих для людини є саме творчі здібності.

Розвиток творчих здібностей є цінним, адже лише творча особистість вміє діяти у нестандартних ситуаціях, такій людині легше адаптуватися у житті, така людина ініціативна, мислить креативно, нешаблонно, створює нові продукти, нові технології, теорії, працює ефективно. Саме молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку творчих здібностей людини. В цьому віці дитина починає усвідомлювати себе і навколишній світ, відбувається активно процес соціалізації індивіда, формується свідоме ставлення до своєї особистості, змінюється провідна діяльність.

Початкова школа спрямована на розвиток творчих здібностей учнів через систему творчих уроків та проектних технологій. На думку С. Л. Рубінштейна, творчість – діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, які, в свою чергу, мають суспільну значимість. Безумовно, продукти творчої діяльності молодших школярів не мають суспільної значимості, вони відзначаються лише певними елементами новизни і носять скоріше за все суб'єктивний характер. Звичайно, елементи новизни, які школяр вносить у свою діяльність, мають досить відносний характер, проте вони є передумовою динамічності тих знань, якими володіє дитина. З розширенням цих знань з'являється можливість більш високого рівня прояву новизни, оригінальності. [5]

Вчені А. Н. Лука, В. Т. Кудрявцев, В. Синельников та інші виділяють найбільш значущі творчі здібності, властиві, в тому числі, і молодшим школярам: творча уява, здатність бачити ціле раніше приватного; здатність застосувати набуті раніше навички в нових умовах; гнучкість мислення; здатність образного бачення загальної тенденції чи закономірності розвитку цілісного об'єкта, до того, як людина має про неї чітке поняття і може вписати її в систему суворих логічних категорій; здатність включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань; здатність самостійного вибору альтернативи; здатність до генерування ідей [3].

Сучасний стан наукового вивчення творчих здібностей особистості дитини молодшого шкільного віку охарактеризовано як процес зближення підходів: процесуального (наукового вивчення фаз, станів, стадій та результатів перетворення предмета творчості і творчої діяльності) та особистісного (наукового вивчення суб'єкта творчої діяльності – його потреб, мотивів, знань, умінь, навичок, властивостей, самосвідомості, емоцій, почуттів) [1, с. 20].

Розвиток творчих здібностей у процесі навчання молодших школярів залежить не тільки від низки внутрішніх факторів (психофізіологічні та соціальні надбання, інтелектуальний, практичний та емоційний досвід дитини), але і зовнішніх (наявність відповідної системи й навчальних програм, педагога-творця і відповідного педагогічним запитам розвивального середовища) [2].

Початкова освіта – це перший освітній рівень, який закладає фундамент загальноосвітньої підготовки школярів. В. О. Сухомлинський прагнув, щоб початкова школа стала – школою мислення, фундаментом творчих розумових сил учнів [6, с. 51]. Тому пріоритетне завдання навчання у початковій школі на сучасному етапі – закласти основу для всебічного розвитку дитини, забезпечити подальше становлення особистості, розвиток її розумових здібностей і, в першу чергу, навчити дітей самостійно і творчо мислити. Школа для дитини є першим соціальним інститутом, де відбувається і опанування культурним досвідом людства і творче перетворення його. Отже, потрібно закласти у свідомість школяра переконання, що творчість є цінним і найвищим даром людині, який саме і робить людину людиною. З'ясовано, що початкова школа традиційно вважається школою умінь, провідними з яких є оволодіння читанням, писанням, лічбою [7].

Загальний розвиток і творчі здібності розвиваються взаємопов'язано. У процесі навчання молодший школяр повинен мати можливість отримати знання, і розвинути свої здібності, в тому числі творчі. Навчальний процес

має здебільшого репродуктивний характер. Як результат, школярі не зацікавлені у розв'язанні творчих завдань: складання віршів, творів, казок, художньо-зображувальної діяльності [2].

Проектна технологія – це система навчання, алгоритм дій якої передбачає проектування і розробку під контролем учителя нових продуктів (товарів або послуг), що є результатом реалізації міжпредметних зв'язків і мають практичне значення [8].

Метод проектів успішно й активно розвивається, оскільки дає змогу раціонально поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням для вирішення конкретних життєвих проблем сучасності в навчальній діяльності школярів. Часто дослідники називають його методом, і технологією [8].

Використання методу проектів у початковій школі має на меті:

- створення умов для залучення всіх учнів класу до процесу пізнання;
- формування у школярів як спеціальних, так і загальнонавчальних, розвивальних умінь і навичок;
- надання кожному учню (навіть не дуже успішному в навчанні) можливості розмірковувати з приводу того, що він знає і думає;
- вироблення життєвих цінностей;
- створення атмосфери співробітництва, взаємодії;
- розвиток комунікативних якостей;
- створення комфортних умов навчання, які б давали кожному учневі відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, значимості [3, с. 23].

Застосовування методу проектів у початковій школі нашою хується на низку утруднень, що зумовлені характерними особливостями розвитку учнів, а саме:

- невисоким загальним навчальним рівнем;
- низька сформованість наукового світогляду;
- слабкий розвиток здібності до самоаналізу;
- недостатня концентрація уваги;
- надмірний об'єм інформації;
- необхідність концентруватися на послідовності дій та «тримати в полі зору» розрізнені об'єкти.

Тому, далеко не кожне дослідницьке завдання придатне для реалізації в початкових класах. Такі завдання повинні задовольняти певні вимоги, що зазначені в Державному освітньому стандарті, керуючись якими, можливо встановити загальні принципи проектування дослідницьких завдань учнів

у різних областях знань та не нашкодити природному послідовному розвитку молодшого школяра [4].

Висновок. Таким чином, проектна технологія поєднує в собі широкі освітні можливості і дослідження навчальних проблем. Основним змістом проектної технології є зміни учня (нові знання, вміння, навички, ціннісні орієнтації, досвід діяльності, самостійна реалізація проекту). Окрім цього проектна технологія інтегрує різні методи і засоби навчання, теоретичну, практичну і пізнавальну діяльності учня, формує його ціннісні орієнтації.

Література:

1. Кульчицкая Е.И. Одаренность как психологическая проблема. *Вопросы психологии*. 2006. №7. С. 18 – 24.
2. Лук'янчук М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів: психолого-педагогічний контекст. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 2. С. 82 – 87.
3. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології : монографія / Андрущенко В. П. та ін. ; за ред. С. О. Сисоєвої, Н. В. Гузій; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т історії та філософії пед. освіти. Київ, 2005. 183 с.
4. Поняття навчального проекту. Етапи виконання навчального проекту. URL: <https://school-65.jimdofree.com> (дата звернення: 10. 02. 2021).
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Москва: Просвещение, 1946. 704 с.
6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів. Київ: Радянська школа, 1988. 310 с.
7. Шуть М. М. Формування творчих умінь молодших школярів засобами музичних ігор у навчальному процесі : автореферат дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук: 13.00.09. Харків, 2010. 238 с.
8. Янкович О. І., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 43 с.

Ганна ЗВАРИЧ

*заступник начальника управління-начальник відділу реформування
освітньої діяльності управління освіти і науки
Тернопільської облдержадміністрації, магістр,
Тернопіль, Україна*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ЛІЦЕЇ «ЗНАМЕННЯ»

За думкою Президента НАПН України професора В. Кременя, освіта повинна готувати демократичну, знанієву, інноваційну людину з інноваційним типом мислення, культури, діяльності; людину, здатну ефективно жити і діяти в глобалізованому середовищі; технологічну і ціннісно – орієнтовану людину [4] У цій тезі знайшли своє відображення